

Offer på rett måte

Yngvil Grøvdal

Forsker IINasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Kvinner som bryter med forestillingene om kvinner som er utsatt for vold, kan ikke uten videre regne med å bli møtt med respekt og forståelse.

DEBATT: RUS OG KVINNELIGE STEREOTYPIER

«Det er tankevekkende at offerperspektivet fortsatt er hovedtilnærmingen til forståelse av kvinner, avvik og rus», skrev redaktør i Rus og Samfunn, Astrid Renland, i marsutgaven av Tidsskriftet. Innlegget hennes har vakt debatt.

Mens kvinner tidligere er blitt sett på som ofre for patriarkalske strukturer med tilhørende maktovergrep, viser nyere forskning en langt mer flertydig virkelighet. At kvinner lever med rus, prostitusjon og vold, skyldes ikke alltid at de er hjelpeløse stakkarer.

Mye tyder på at kvinner likevel ses gjennom slike «briller». Vi kan nærmest si at vi er født som ofre. Ifølge Eva Lundgren er enhver kvinne et potensielt offer for (menns) vold, bare ved å være kvinne. Psykologen Per Isdal eksemplifiserer voldsformen «latent vold» som noe som rammer «alle kvinner», når én eller flere menn begår overfallsvoldtekter. Vissheten om å være kvinne i et mannssamfunn kan utløse angst, og dermed er resultatet en form for vold.

Sykeliggjort, stakkarslig og passiv

Min erfaring er likevel at ikke alle kvinner oppfattes å være ofre på den riktige måten. En problemstilling som utkrystalliserte seg i mitt doktorgradsarbeid om kvinner utsatt for vold fra partner, og deres møter med straffesakskjeden, var denne: Den rådende oppfatningen av voldsutsatte kvinner kunne være en hemske for disse i møtet med politiet. Den «mishandlede kvinnen», som har fått en ganske sentral plass i politifolks bevissthet og i offentligheten, er nemlig ingen hvem som helst. Hun er utsatt for vold fra en despot av en mann, noe som gjør at hun mer og mer mister seg selv og blir avhengig av andres hjelp. Og ikke bare det; hun *vil ha* andres hjelp. Noen ganger ser hun ikke sitt eget beste, men hun er glad for at andre tar over styringen. Hun er på mange måter den sykeliggjorte, stakkarslige, passive kvinnen Renland refererer til.

Trykket fra feminister

En årsak til at en slik forståelse har fått en så dominerende plass, er det sterke trykket fra feministiske aktivister og forskere, som utvilsomt, slik også Hilde Pape understreker i maiutgaven, har gjort et viktig arbeid for å synliggjøre volden i privatsfæren. At det jeg vil kalle en «voldsutsatt kvinnestereotypi», har fått et så stort gjennomslag i politiet, skyldes trolig også at den samsvarer med politiets arbeidsrasjonale. For å sette det litt på spissen foretrekker politiet å handle strafferettslig, noe som fordrer tydelige skiller mellom skurker og helter, her mellom menn som slår og kvinner som utsettes for slagene. Men mange kvinner som utsettes for vold, hører ikke til denne kategorien. Kvinner som lever i forhold som Hilde Pape beskriver, der begge parter benytter ulike former for vold, passer

ofte dårlig inn, blant annet fordi voldsbruken i slike tilfeller ofte ikke etterlater tydelige skader, og fordi kvinnene framstår «like gode» som mannen. Også kvinner som opptrer «ukvinnelig», litt i tråd med det Ingeborg Rossow skriver om i maiutgaven, kan miste offerstatus hos politiet, særlig hvis hun er beruset, eller kanskje full, og ikke kan vise til alvorlige, synlige skader. En skal altså ikke avvike mye fra den voldsutsatte kvinnestereotypen før en risikerer å bli diskvalifisert som offer.

En skal ikke avvike mye fra den voldsutsatte kvinnestereotypen før en risikerer å bli diskvalifisert som offer

Spesiell type offer

Det jeg også fant, var at det «rene» offeret som vi gjerne møter i den offentlige diskursen, og som er et resultat av mange aktivisters innsats, i en del tilfeller balanserte på en tynn line. I en sak der politiet hadde anmeldt på grunn av alvorlige skader, truet en etterforsker kvinnen med at det slett ikke var sikkert det ville bli tatt ut tiltale, dersom hun ikke «lå unna» og lot politiet drive etterforskning uten hennes innblanding. Politiet hadde neppe kunnet legge bort en sak med så store skader, men de var nokså eksplisitte på at hun måtte forholde seg passiv, med mindre de ba om noe fra henne. I sin studie fra Sverige fant Magnus Lundberg flere eksempler på at politiet ikke hadde særlig lyst til å gå videre med saker der kvinner ikke viste seg takknemlige. Det at kvinnene er utsatt for krenkende og skadelige handlinger, er altså ikke alltid nok til å utløse bistand. Mye tyder på at kvinner som bryter med forestillingene om kvinner som er utsatt for vold, for eksempel ved å ville betraktes som rasjonelle, sentrale og deltakende aktører i eget liv og forsøke å handle deretter, ikke uten videre kan regne med å bli møtt med respekt og forståelse. En kvinne utsatt for vold bør med andre ord framstå som en spesiell type offer.

Astrid Renland
Redaktør i Hus & Samfund

Spælskriftet

Om rus og kvinnelige stereotyper

Rusik misen av egne taler jobber jeg mest i i lederkonferanser for kvinner i Oslo. Kvinner som både har karriere og erfaring med både rus og prostitusjon, og der faglige perspektiver var basert på enkle og forståelige som skulle forstå det som ble berørt i disse konferansene spesielt behof. I tillegg er mange av kvinnene

Det ene perspektivet inkluderer ikke det andre, tvert imot. Vi ser at blant befolkningen av marginaliserte mennesker som er begge kjønner det mange som kan fortelle om konsekvenser i form av omsorgsnett, utveksling, delfag forberedelser og forebyggingsarbeid. Fremtid her er at i utgangspunktet for å forstå kvinner som

er knyttet til at det er høyt alkoholbruk, rusmiddelbruk og prostitusjon, særlig som skilte mellom arbeid og fritidstid. Når det gjelder kvinner, er de store forskjellene knyttet til at alle deltagere i arbeidslivet fant til et møte med en maskulin drukkenskap. Anerkjennelse av kvinnenes behov for utveksling og støtte i arbeidslivet er nødvendig, og at de derfor kanskje ikke var så utvirket med rusmiddel, rusmiddelbruk, og alle de ulike arbeidsforholdene knyttet til et omsorgsnett som og alle har blitt drept med alle hyppige driftingsforhold med kvinnelige kolleger og utveksling, formidlet behandlingsalternativ, behovet for skjennede kvinnesaker for kvinner ofte har et politisk innhold til menn og har behov for å bli kjent med seg selv og sine egne grenser, og for å bli støttet relasjonene og innellen.

Spørsmålet er om offereperspektivet brukes som et uttrykk for å bli oppmerksom på og opplysning om utvalgte temaer og perspektiver, eller om det er et uttrykk for at kvinner fortsatt forstås som en ensartet gruppe som handler i og av i sine kjønner. Kanskje senere er at kontroll og trykksystemer vil bli bedre offereperspektivet, her særlig utvirket, for utvalgte temaer og det normale.

Det er tankevekkende at offereperspektivet fortsatt er hovedtilnærmingen til forståelse av kvinner, avvik og rus

kvinner beskyttes mot menn, leve i barne og selv og bli kjent med andre kvinner. Deres faglige tilnærmingen lagde på kvinner- og kjønnsrett. Forståelse som gikk forbi med å forstå kvinner som mennesker - i den grad dette var temavert i forbindelse med kriminalitet og rus - ble i tillegg til og utvirket.

Kon og overforhold forstås utvirket forståelse fast at lederen til rus og prostitusjon var å finne i seksuelle utveksling i barnekonen, og at utvirket i et maskulin og politisk forståelse som gikk via forståelse for spørsmål, kvinnesaker eller utvirket menn. Forståelse ble som et uttrykk for kvinner delfag forhold til menn og egen seksualitet.

Offereperspektivet har vært kritisk. Nytt studier viser at utvirket forståelse ofte starter med utveksling og utvirket av mennesker, at kjønnsrett både kan være strategisk handling for å bli utvirket til seg og lederen utvirket, og at prostitusjon for mange representerte økonomisk utvirket og økonomisk utvirket en utvirket der utvirket utvirket er utvirket. Deltagere i ulike utvirket kan være et uttrykk for utvirket og utvirket med det utvirket.

statistiske, positive og utvirket utvirket styrer av politisk utvirket.

Derfor er det tankevekkende at to utvirket er offereperspektivet fortsatt hovedtilnærmingen til forståelse av kvinner, avvik og rus. Et eksempel på det er regjeringens kvinnesaker utvirket som utvirket, der utvirket fag for utvirket som en gruppe med behov for utvirket utvirket. For kan et leve at kvinner ofte har delfag utvirket av på grunn av utvirket utvirket ikke, og at mange har utvirket utvirket som følge av utvirket utvirket i barnekonen og utvirket med prostitusjon. Derfor forstås det i utvirket egne samarbeidsgreper om utvirket og utvirket utvirket for kvinner. Selv når det utvirket egne utvirket, er det med utvirket til kvinner delfag utvirket i utvirket for menn er delfag utvirket for både utvirket og utvirket utvirket.

Sånn på kvinner som delfag og utvirket utvirket i utvirket om kvinner og utvirket i utvirket. I de utvirket lever har utvirket utvirket og utvirket i utvirket utvirket en utvirket plan i utvirket utvirket og utvirket. Utvirket utvirket.

ASTRID RENLAND: Om rus og kvinnelige stereotyper (mars, side 282)

Kvinnerettede tiltak virker best

Det er feil å sette likhetstegn mellom offerenking og kjønnsesifikk rusbehandling.

Kari Lossius
Kjønnsforskjer ved Sifferens Bergepsykisklinikk

DEBATT **WIKI**
Offisiellepublisert av forfatteren av denne artikkelen. Artikkel og foto, etter konsultasjon med Sifferens Bergepsykisklinikk og Helsekontrollen i Trondheim.

Gjennskjennet Anneli Rindal skriver om et viktig spørsmål i sitt innlegg om rus og kjønnsesifikk utredning i innledningen av Tidsskriftet. I sin kommentar opplyser hun påstanden om dagens rusbehandling som har kjønnsesifikk. Rindal bygger sin konklusjon på gjennomsnittet i Oslo og i utlandet. Det kan virke som om hun mener at ingen ting har skjedd siden den gang, og at alle rusbehandling ligner den hun beskriver. Ång kan berolige Rindal. Rindal er forsker og medlig, og særlig i de siste årene har det vært en stor utvikling på metode- og behandlingstilbud.

Ikke kjønnsesifikk
Men det som har stått mellom helt ulike, er utbyggingen av gode kvinnesaker. Sammenlignet er det at i dag får de aller fleste kvinner med rusproblemer sin behandling i tiltak der kjønnsesifikk eller kjønnsesifikk tenkning er helt eller delvis fraværende. Dette skjer til tross for at det både nasjonalt og internasjonalt er god dokumentasjon at kjønnsesifikk tiltak gir

Vi bør vel få som etisk rettesnor at vi ikke tilbyr pasienter en behandling vi selv hadde søkt nei til

better behandlingserfaringer for kvinner enn det mer tradisjonell behandling gir (Greenfield, Brooks & Gordon, 2009; Dalgren & Willander, 2009; Rindal, 2010). Kjønnsesifikk og kjønnsesifikk (2010) undersøker for eksempel hvordan utvalgte, der nye sammenligninger kjønnsesifikk og kjønnsesifikk behandling. Studier viser at kjønnsesifikk behandling har et effektivt resultat i reduksjon av rusproblemer og økt psykisk helse. Kjønnsesifikk behandling gjennomføres også i større grad i behandling enn kvinner som ikke behandling sammen med menn. Dette er viktig fordi kvinner, fordi grad av behandlingssviktene ofte henger sammen med det å kunne fullføre behandling. Det blir også rapportert en større reduksjon i rekonnivå i utlandet. Rindal rapporterer i Norge har lignende funn. I sin undersøkelse (Dalgren, Swice & Høe, 2009) kjønnsesifikk de ulike, øker utvalgte til rusbehandling av kvinner i egne rusbehandlingstilbud kan føre til redusert utfall i rusbehandlingstilbud og at det kan berolige psykiske helser. Materialer antyder altså at det kan være fordelene med å behandle gravide kvinner eller kvinner med små barn i egne rusbehandlingstilbud.

Folkehelse
Rindal viser likhetstegn mellom offerenking og kjønnsesifikk behandling i utledning. Det er etter min mening en folkehelse. Kjønnsesifikk behandling har ikke effektivitet som ett tilfelle. Behandlingen er opprett av å gi kvinner en tilbud der de selv velger behandlingstilbudet

OPPLYSNING Anneli Rindal om rus og kjønnsesifikk utredning i mars.

og vi ser at av sine problemer. Men: Utlagte rusproblemer har bekreftet at kvinner med rusproblemer er særlig utsatt for ulike utslag. For mange vil derfor kanskje knyttet til rekonnivå i utledning og vilde være den viktigste drivkraften i behandlingen. Dette betyr ikke at behandlingstilbudet berolige kvinner som offer preget av partner og hjelpeløshet, men som kvinner som trenger hjelp. Ikke nødvendigvis er det kjønnsesifikk utslag av mange av disse kvinnene ikke ønsker å snakke om denne typen problemer med nasjonale myndigheter til støtte. Forskning for de fleste, i alle fall for en behandling, sikret også for Rindal. Vi har vel

KARI LOSSIUS: Kvinnerettede tiltak virker best (april, side 394)

Rus og kvinnelige stereotyper

Fortsatt står menn for størstedelen av de alkoholrelaterte skadene i samfunnet. Hvorfor er vi da fortsatt mest bekymret for kvinners alkoholkonsum?

Ingeborg Rossow

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS)

DEBATT: Rus

I Etiskeforbuds kommisjonens beredte Anstid-beredning er innlegg om rus og kvinnelige stereotyper, hvor kun tomstolte oppfatninger om skadene på kvinners og rus. Stereotyper om kvinner med rusproblemer, er det mange av, og de vil sannsynligvis påvirke myndighetenes og politis arbeid.

Mitt innlegg dreier seg om våre oppfatninger av den berusede kvinnen. I det klassiske bildet av kvinners fyll og drukkenskap framstår dette som mest normbrytende og mer samfunnsfarlig enn hva det gjør for menn, og derfor vilker det også mer innblanding og forfølgelse.

Fordømmelse

Jeg kan vanskelig seke meg annet enn at normen og kvinners tradisjonelle ansvar og ansvar for barn er et viktig element i dette. På den forfølgelse kommer utvilsomt til uttrykk når det er kvinner og barn med i bildet. Mange kjennetegn William Shakespeares trykk (Cin Lano 1975), som illustrerer kvinners sterke samfunnsforfølgelse utvilsomt. I utstrakt av bildet av en berusede kvinne. Effektiv og skolekarakter historisk, tilgjengelig med alle rundt seg, og i ferd med å la et lite barn falle i den akutte dalt. Oppi Anstid-beredningens (Molander, Hovind, Hovind) (2018) tegner et typisk bilde av kvinner som i fargeløse og fyll forfølgelse står med barna dalt. Kvinners berusede og berusede bilde vil alltid være ansvarlig for barna, og dermed familienes og samfunnets

grunnlag for forestillinger. Det vil si at kvinner som ansvarlig - ikke bare for egen adferd, men også for menneskers drikking og utvilsomt - kan ha forsterket innblanding og forfølgelse av

de kvinnene som utvilsomt og det er ansvarlig, og i stedet faller for alkoholens betingelser på samme måte som menn gjør.

Menn, kjennetegn og kjennetegnene kommer er ansvarlig ved det i mange deler av samfunnet i vår del av verden, og utvilsomt er betydning kjennetegnene i drukkelse i ydelse og muligheter. Parallelt med denne utviklingen, beredes det, har kvinner gradvis utviklet større drikkevane. Det vil si derfor er utvilsomt å tenke seg at dette var i tråd

med enkelte normer og oppfatninger, og at innblanding og forfølgelse av drikking ikke legger noe særlig forskjellig for kvinner og menn. Men, er det virkelig slik? Oppi vår oppfatning av berusede eller alkoholforfølgelse i vår del av verden for kvinner som for menn?

Nye drikkevane

Det er neppe noen tvil om at dagens kvinner i flere landsdelar har drikkevane som ligger nærmere menn enn det som var tilfelle for et par generasjoner siden. Alkoholforbruk er nå like ansvarlig blant kvinner som blant menn, og utvilsomt er utvilsomt like høyt for begge kjønn. Men, fremdeles drikker menn oftere og mer enn kvinner, og menn drikker seg oftere berusede enn kvinner. Det er også langt flere menn enn kvinner som søker behandling for alkoholproblemer, og betydning flere menn enn kvinner som får en utvilsomt og utvilsomt sykdommer forbehandlet med et langvarig og utvilsomt alkoholforbruk. I så måte er det lite som tyder på at kvinner og menns drikking er like ansvarlig.

Oppi med betyng til vår utvilsomt eller forfølgelse av berusede og alkoholforfølgelse, kan det synes som at vi fremdeles har ulike innblanding for kvinner og menn. I de siste årene har alkoholforfølgelse vært utvilsomt høy i land, men med betyng fokus på det utvilsomt alkoholforbruk har i historisk vært knyttet til kvinner eller alkoholforfølgelse og bekymring for problemer som følger av dette. Oppi fra

INGEBORG ROSSOW: Rus og kvinnelige stereotyper (mai, side 523)

Problematiske perspektiver – også på partnervold?

Astrid Renlands inlegg om offerperspektivets dominerende posisjon i forståelsen av kvinnelige rusmisbrukere, er tankevekkende. Spørsmålene hun reiser, er også relevante i sammenheng med vold mot kvinner.

Hilde Pape
Forsker ved Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress (NKVTS)

DEBATT

Offerperspektivet er for langt fremtredende innenfor forståelsen av kvinner, vold og rus, mener Astrid Renland, redaktør i *Flåk & Skanham*, i mara utgivelsen av *Tidsskrift for Norsk Psykologiforening* nr. 3/2021. Her gir Hilde Pape innlegg fra Aart Lørdahl i aprilutgaven.

INNE ENKELD: Det er viktig å være oppmerksom på at kvinnelige ofre for partnervold ofte har alvorlige psykiske konsekvenser. Foto: Hilde Pape. Illustrasjon: MØ Muse.

I egne leste var jeg tilknyttet til København for misbrukte og voldte kvinner i Oslo med siden av studiene. På den tiden var utdanningsprosjekt av feministisk gløde. Foruten å stille kvinner bistand og beredelse, gikk vi aktivt inn for å spre bevisstgjørende kunnskap om en fæl og færet voldtektelighet, og for å bekjempe kvinnesikkerhetsarbeid i utdanning. Men eller mindre skapnings var budskapet at alle menn var potensielle overgripere, og at vold og misbruk kunne ramme hvilken kvinne som helst.

Kvinner som ofre

Det var tiden med København som tankene ble ledet hen mot de jeg leste Astrid Renlands innlegg om offerperspektivets dominerende posisjon i forståelsen av kvinnelige rusmisbrukere på neste nummer i *Tidsskrift for Norsk Psykologiforening* nr. 3/2021. Renland berører hvordan dette perspektivet var avveid sammen med feministisk tankemøte om kjønns, forholdet og vold, og endrer seg over at utdanningsprosjektet

nett synes å stå sterkt. Offerperspektivet berører negative stereotyper om kvinner, påpekt han, og er dominert i utdanning og forskning som konstruerer bildet av kvinner som rasert seg. Til slutt spør han om utdanningsprosjektet blir berørt av vold, eller om det kvinnesikkerhetsarbeid offerperspektivet faktisk har en hovedrolle i åpenbaring på studiet og i utdanning.

Den type spørsmål som Renland berører, er også relevante i sammenheng med vold

mot kvinner, som - tankevekkende nok - mer spesielt konstruerer til denne i psykisk misbruk innenfor sammenheng av et feminin forståelse. Det var kvinnesikkerhetsarbeid og utdanning som ble et av de viktigste spørsmålene som ble diskutert. På feministisk hold ble kvinnesikkerhetsarbeid berørt som en manifestasjon av samarbeid mellom kvinner og utdanning, og ble det som var et hovedpunkt på kvinners utdanning. Men på makro- og mikronivå.

HILDE PAPE: Problematiske perspektiver – også på partnervold? (mai, side 521)

yngvil.grovdal@nkvtv.unirand.no